

Öppna forskningsdata i Norden

Fakta Julkaistu 20.10.2016 klo 12:45 Kirjoittaja Jenni Hyppölä, Tommi Kutilainen, Jessica Parland-von Essen, Suvi Pousi, Riina Salmivalli

[Nordforsk](#) publicerade i höstas rapporten [Open Access to Research Data – Status, Issues and Outlook](#) på uppdrag av Nordiska ministerrådet. I rapporten behandlas läget inom öppna forskningsdata i Norden, EU och USA. NordForsk är en organisation som finansierar och organiserar nordiskt samarbete inom forskning och forskningsinfrastruktur.

Diskussionen om öppna data kom i gång tidigt i Norden, men då det gäller att formulera strategier och implementera dem inom forskningen finns det stora skillnader länderna emellan. På en del håll behandlas fortfarande vetenskapliga publikationer och forskningsdata separat, medan man i den internationella diskussionen numera mera granskar den öppna vetenskapen som ett mer enhetligt fenomen.

Sverker Holmgren presenterar rapporten på Nordic Open Science and Research Forum i Helsingfors den 21-23.11.2016. Bild CC-BY Nordforsk.

I Danmark har [utbildnings- och forskningsministeriet](#) godkänt en kodex för vetenskaplig integritet som betonar vikten av att forskning går att upprepa och av att bevara forskningsdata. Man har också grundat en nationell styrgrupp för förvaltandet av forskningsdata, som år 2015 publicerat en nationell strategi. Generellt utgår man från en bottom-up modell som bygger på samarbete mellan olika aktörer framom en top-down ansats.

I Finland har [utbildnings- och kulturministeriet](#) gjort omfattande utredningsarbete i form av två fleråriga på varandra följande projekt, där man också byggt nätverk, utvecklat kompetenser och byggt tjänster. Finlands Akademi har också stött utvecklingen genom att främja open access och bättre planering av datahantering. Man har arbetat målmedvetet med alla nivåer, från enskilda forskare till forskningsfinansiärer och beslutsfattare, med aktiv kommunikation och genom att sätta upp och följa med indikatorer på organisationsnivå och nationellt.

Island har godkänt ett Open Access-mandat för artiklar år 2012 och man drar som bäst upp riktlinjerna för forskning och högre utbildning för perioden 2017-2021, varvid man sannolikt kommer att fästa uppmärksamhet vid hantering av forskningsdata och öppen tillgång.

Det norska Forskningsrådet har lanserat en open access policy för forskningsdata, där man valt att ge rekommendationer och råd snarare än att ställa strikta krav. Man har också fäst mycket uppmärksamhet vid tillräcklig finansiering.

I Sverige har man ansett att forskningsdata enligt offentlighetsprincipen är material som universiteten är skyldiga att bevara. Ny lagstiftning förbereds som bäst. [Vetenskapsrådet](#) har 2010 gett ett Open Access-mandat för artiklar och från och med 2017 kräver man användning av CC BY-licens.

Som helhet är Norden internationellt sett en relativt liten aktör med begränsade resurser. I synnerhet inom den engelskspråkiga världen är öppenhetstrenden stark, vilket gör att man går mycket snabbt framåt och det krävs konkreta åtgärder för att inte lämnas på efterkälken. Därför rekommenderas i rapporten ökat nordiskt samarbete, utbyte av erfarenheter och kunskap samt gemensamma pilotprojekt. På så sätt kan man tillsammans förstärka åtgärdernas effekter och forskningens synlighet även internationellt.

Enligt NordForsk är det särskilt fyra faktorer som påverkar tillgången på forskningsdata positivt:

- Mandat, principdokument, standarder och direktiv som möjliggör öppen tillgång
- En effektiv infrastruktur för att digitala resurser som möjliggör sökningar och tillgång
- Etablerad finansiering och en administration, som stöder kuraterande, bevarande och tillgängliggörande
- En allmänt accepterad modell för hur forskare meriteras då de delar data

Sverker Holmgren från [NeGI, Nordic eScience Globalisation Initiative](#), presenterar rapporten på [Nordic Open Science and Research Forum](#) i Helsingfors den 21-23.11.2016. Temat för i år är forskningsdata. Anmälningen är öppen till och med den 8.11.2016.